

Andreja VEZOVNIK

Peter Stanković

Politike popa: Uvod v kulturne študije

Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Maklen, Ljubljana 2006, str. 198, 4.800 SIT (ISBN 961-235-231-3)

Politike popa je prvi slovenski učbenik za področje kulturnih študij, ki je v celoti delo enega samega avtorja. V prvi vrsti je namenjen študentom/kam kulturologije in vsem tistim, ki se želijo na enostaven in jasen način seznaniti z uvodnimi vsebinami iz področja kulturnih študij. Namen učbenika je enostavna predstavitev osnovnih teoretskih izhodišč, na katerih temeljijo današnje, predvsem britanske, kulturne študije ter razlaga njihovih temeljnih konceptov. Stankovičev učbenik je razširjena različica predhodno objavljenega besedila, ki ga je avtor prispeval za zbornik *Cooltura*. *Politike popa* so jasen in koncizen tekst, strukturiran v sedem večjih vsebinskih sklopov oz. poglavij.

Uvertura je namenjena razmejitvi polja kulturnih študij od številnih drugih razmišljanj o kulturi. Kulturne študije se po avtorjevem mnenju razlikujejo predvsem po svoji interdisciplinarni odprtosti, preučevanju sodobne popularne kulture in politični zainteresiranosti. V nadaljevanju se bralec/ka seznaja z nastankom britanskih kulturnih študij. Avtor izpostavi pomen pestrega socialno zgodovinskega konteksta, ki ga zaznamujeta intenzivna industrializacija in razredna polarizacija. Britanski literarni kritiki iz 19. in začetka 20. stoletja ter leavisovci predstavljajo prve pomembnejše intelektualne doprinose h kasnejšemu razvoju kulturnih študij. Avtor sledi kronološkemu zaporedju in nas seznani s prispevki, ki jih kulturnim študijam dajejo Richard Hoggart, Raymond Williams, Karl Marx, Louis Althusser, Antonio Gramsci in E. P. Thompson. V poglavju z naslovom *Kaj so kulturne študije?* nas Stanković vpelje v miselne tokove (francoskega) strukturalizma. Bralcu/ki predstavi osnovne ideje Ferdinanda de Saussura, Umberta Eca in Rolanda Barthesa ter izpostavi temeljne vplive strukturalizma na delo Stuarta Halla in tudi širše na kulturne študije.

V četrtem poglavju se avtor posveti kulturnemu populizmu. Na primeru popularne pevke Madonne povzame osnovno idejo opozicijskega branja teksta, ki jo zagovarjajo kulturni populist z Johnom Fiskejem v načelu. V nadaljevanju se Stanković loteva koncepta krogotoka kulture, ki ga razlaga na primeru produkcije in potrošnje walkmana. Naposled se dotakne še koncepta artikulacije in predstavi ideje poststrukturalizma, kjer obravnava predvsem nekatere misli Michela Foucaulta, Jacquesa Derridaja, Jacquesa Lacana in Sigmunda Freuda. Obsežen del pričujočega poglavja je namenjen tudi neesencialističnemu pojmovanju identitet, ki ga avtor razlaga na primerih spola, nacionalne pripadnosti, rase ipd. Zadnji del tega najdaljšega poglavja je posvečen nadvse pomembnemu in pronicljivemu konceptu medijske reprezentacije. Ob koncu učbenika se avtor zelo na kratko posveti tudi metodam kulturnih študij. Ker pa se zaveda britanskosrediščnosti kulturnih študij, se smiselno odloči, da zaključi z izstopom iz britanskega intelektualnega zaledja in predstavi tudi pomen avstralskih, indijskih in ameriških kulturnih študij.

Stankovičevo delo ima kopico lastnosti kvalitetnega učbenika. Najprej je tu privlačna oblikovna podoba. Zaradi slikovite platnice in kopice barvnega slikovnega materiala v notranjosti knjige, je podoba pričujočega učbenika karseda atraktivna. Pomembno učno pomagalo bodo študentom/kam predstavljala vprašanja, zastavljena ob koncu vsakega poglavja. Prav tako so dobrodošle premišljene opombe, ki tečejo pod tekstom, saj bralca/ko usmerjajo bodisi k nadaljnjemu branju temeljne literature, pojasnjujejo različne koncepte in mestoma uvajajo iskrive zanimivosti.

Na ravni vsebine je potrebno izpostaviti jasnost, konciznost, preglednost in zanimivost pričujočega besedila. Enostavna predstavitev tudi še tako zahtevnih konceptov, kot je na primer Derridajeva dekonstrukcija, se smiselno zamejuje na potrebe nadaljnjega pojasnjevanja idej, relevantnih za razumevanje posameznih idej kulturnih študij. Pohvalna je neprestana naveza na številne primere iz sodobne popularne kulture, s pomočjo katerih še tako abstraktni teoretski koncepti postanejo zanimivi, jasni in konkretni. V učbeniku se namreč vseskozi srečujemo s primeri iz sveta filma, glasbe, televizije itd., ki bistveno pripomorejo k razumevanju teoretskih nastavkov. Prav tako je pohvalna kritična evalvacija, ki sledi osnovnim predstavitvam posameznih idej in mislecev. Tudi vpletanje zanimivih praktičnih primerov je nadvse dobrodošlo, saj pripomore k zanimivosti, iskrici in lažji zapomljivosti besedila.

Teoretske ideje, ki jih Stanković predstavi, so prirejene učbeniškim potrebam. Avtor jih skuša karseda poenostaviti. Sprva bržkone zato, ker je to edini način, da bralca/ko brez predznanja vpelje v nekatera kompleksna teoretska izhodišča in drugič verjetno tudi zaradi omejenosti prostora, ki ga je avtor imel na voljo. Učbenik je zato zgolj uvodni pregled, primeren za bralca/ko, ki nima nikakršnega predznanja iz kulturnih študij in teoretskih tokov, ki so vplivali nanje. Domet Stankovičevega učbenika je zato do neke mere omejen. Primeren je za srednješolsko populacijo z izostrenim čutom za družboslovje in humanistiko ter nižje letnike študentov/k kulturologije, sociologije in sorodnih ved. Ciljno publiko bi avtor lahko vsaj nekoliko razširil, če bi na koncu večjih poglavij vsa navedel priporočeno literaturo s kratkimi opisi vsebin. Nekoliko bolj razgledanega bralca/ko bi tako napotil na branje relevantnih temeljnih tekstov. Kljub temu, da bi se nekoliko zahtevnejši bralec/ka lahko obregnil/a ob poenostavljene razlage marksizma in poststrukturalizma, je potrebno poudariti, da avtor zavoljo enostavnosti ne zapade v pretirano redukcionistične razlage. Vseskozi tudi ohranja (samo)kritično distanco in čut za izpostavljanje najrelevantnejših vsebin.

Jezik, ki ga avtor uporablja, je specifičen. Že na prvi pogled vidimo, da naslavlja predvsem mlajše občinstvo, ki se mu skuša približati s slengovskimi izrazi. Stanković npr. besedo 'dekle' nadomesti z izrazom 'bejba', besedo 'fant' pa z izrazom 'tip' (str. 90). Podobnih primerov je veliko in so prav zaradi svoje nenavadnosti tako zelo opazni. Morda se bodo mladini zdeli 'fancy' vendar bi se utegnili bolj zahtevnemu občinstvu zdeti nekoliko cenen, prisiljeni in zato odbijajoči. Podobno bi se lahko zgodilo z avtorjevimi razlagami nekaterih Lacanovih in Foucaultovih konceptov. V prvem primeru je avtorju mogoče očitati neuporabo temeljne literature. Četudi imamo Lacana v slovenskem prevodu, je večina vsebin o Lacanu povzetih iz monografije Majde Hrzenjak z naslovom *Simbolno: izbrana poglavja iz francoskega strukturalizma*. Podobno je s Foucaultom, kjer se avtor zaplete v težave pri prevajanju pojma 'power' oz. 'pouvoir'. Kljub temu, da se uveljavljeni slovenski prevod tega pojma glasi 'oblast', ga Stanković prevaja kot 'moč'. Šele pri neposrednem citiranju odlomka iz slovenskega prevoda Foucaulta, se mu seveda zapiše pojem 'oblast' (str. 119). Tovrstne nedoslednosti so lahko za nekoliko izkušenejšega bralca/ko moteči.

Kljub vsemu navedene pomanjkljivosti lahko do neke mere spregledamo. Spregledati pa ne moremo poglavja o metodologiji. Avtor ga pozicionira na konec svojega učbenika. Poglavje o metodologiji zavzema dobri dve strani presplošno opisanih metod kulturnih študij. Očitno je, da se avtor ni želel posebej posvečati temu, še kako pomembnemu, elementu. Stankoviću lahko v prvi vrsti očitamo uporabo zgolj enega samega vira. Gre za Barkerjev splošni učbenik o kulturnih študijah, z naslovom *Cultural Studies: Theory and Practice*, ki ni neposredno vezan na področje metodologije. Suhoparni opis treh kvalitativnih metod kulturnih študij bralcu/ki v ničemer ne postreže z novimi informacijami in mu/ji ne nudi oprijemljivih konceptov, s katerimi bi lahko zadovoljivo metodološko krmilil po empiričnem gradivu. Poglavje o metodologiji daje vtis, da je metodologija postranskega pomena in ji v učbeniku ni potrebno nameniti veliko kvalitetne vsebine. Kljub temu, da

metodologija ostaja šibka točka kulturnih študij, se zdi, kakor da se avtor te problematike ne zaveda dovolj. Tako mlada veda bi še kako potrebovala konstituiranje trdne metodološke osnove, ki jo je v prvi vrsti potrebno izpostaviti v učbenikih. Obžalujemo lahko, da avtor temu poglavju ni namenil več prostora in kvalitetnejše razprave. V tem pogledu ni prav nič napredoval od svojega uvodnega poglavja v zborniku *Cooltura*, kjer se metod kulturnih študij prav tako loteva zgolj površinsko. Če bi avtorju metode kulturnih študij uspelo predstaviti na način kot je to storil pri teoretskih izhodiščih, bi lahko bralcu/ki ilustrativno približal koncepte in pomene posameznih metod.

Kljub nekaterim pomanjkljivostim je Stankovičev učbenik kvaliteten. Izdelek se ponaša predvsem z bogatostjo vsebin, priljudno razumljivimi razlagami in konciznim izpostavljanjem najrelevantnejših vsebinskih sklopov. Učbenik nudi vpogled v najpomembnejše teme, ki jih avtor bralcu/ki približa z zanimivimi analizami primerov iz popularne kulture. Bralec/ka začetnik/ca se bo ob branju učbenika nedvomno počutil/a lagodno, saj bo zaznala, da imajo abstraktne teorije oprijemljive primere v vsakdanjem življenju. Učbenik spodbuja tudi kritično ovrednotenje posameznih konceptov, avtorjev in miselnih tokov in s tem bralcu/ki vzbuja zvedavost in željo po nadaljnjem raziskovanju. Delo predstavlja tudi tematsko okostje za sledeče poglobljene teoretske analize ali nadaljnje učbeniške tekste na področju kulturnih študij v Sloveniji.